

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 12

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Literární avantgarda v české literatuře

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

Cílová skupina: žák 3. ročník

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Očekávaný výstup: Žák zná příklady českých avantgardních umělců. Dokáže vyjmenovat literární avantgardní směry a vysvětlit jejich znaky. Má přehled o významných autorech a jejich tvorbě. Přiblíží znaky avantgardní literatury a dramatu, vysvětlí dělení prózy 1. poloviny 20. století. Rozumí novým literárně vědným pojmům.

Metodický list/anotace

Pomocí výkladové prezentace se žák seznámí s avantgardním uměním v českém prostředí, především s literaturou – poezií a dramatem, s literárními směry. Teoretické znalosti následně využije v hodinách při práci s literárními texty. Upevněním a shrnutím učiva se zabývá DUM č. 13 sada 3.

Vytvořeno: 17.01.2012

Umělecká avantgarda

česká - obsah

1. Historické okolnosti
2. Avantgarda v umění
2. Dělení meziválečné poezie, prózy a dramatu
3. Avantgarda v poezii
4. Devětsil
5. Proletářská poezie, poetismus, surrealismus
5. Přehled prózy
6. Avantgardní drama

Umělecká avantgarda - charakteristika

- **termín meziválečná a válečná literatura:
1918 - 1945**

- 1918 vznik Československé republiky – demokracie, prezident T. G. Masaryk
- 20. léta - rozvoj průmyslu, hospodářství
- 30. léta – hospodářská krize, politické problémy
- 1938 Mnichovská dohoda, 1939 Protektorát
- vliv světové avantgardy
- vliv filozofie: pragmatismus, marxismus-leninismus, existencialismus

Avantgarda v umění

➤ Malířství (Vysoká škola uměleckoprůmyslová)

- skupina Tvrdošíjní: Josef Čapek, Jan Zrzavý, Václav Špála, Rudolf Kremlička
- **surrealismus** (skupina 42, skupina RA), abstrakce: J. Štyrský, Toyen, Josef Šíma
- **abstrakce:** Fr. Kupka **kubismus:** Kubišta, Filla, V. Beneš
- za války: Kamil Lhoták (skupina 42), Cyril Bouda, Jiří Trnka, Karel Svoboda

➤ Architektura

- Josif Plečnik – hlavní architekt Pražského hradu
- Kubismus: Josef Gočár, Pavel Janák, Josef Chochol, Vl. Hofman (nábytek) –... pouze u nás se uplatnil v užitém umění – **družstvo Artěl**
- Jan Kotěra
- Fr.L.Gahura, Vl.Karfík – funkcionalismus (Zlín)

➤ Sochařství

- Vincenc Makovský – surrealismus
- Hana Wichterlová – surrealismus, abstrakce

➤ Grafika – spolek Hollar

- Maximilián Švabinský (portréty TGM, bankovky)

Literatura

1918 – 1945 - meziválečná

- **Próza:** dělení na tzv. proudy
 - **avantgardní proudy:** expresionismus
imaginativní proud (vliv poetismu)
- **Poezie:** dělení
 - **avantgardní poezie**
 - „klasikové české meziválečné poezie“ (Seifert, Holan, Halas, Hora, Hořejší)
 - katoličtí básníci (Zahradníček, Rotrekl)
 - během okupace: J. Orten
- **Drama:**
 - „klasikové“ – K. Čapek, Národní divadlo, Divadlo Vinohrady
 - **avantgardní scény:** D 34 -41, Osvobozené divadlo

Avantgarda v literatuře - poezie

Nové směry:

- poetismus
- surrealismus
- expresionismus

Přetrvává:

- civilismus (S. K. Neumann)
- vitalismus (K. Čapek, J. Wolker)

Avantgardní poezie

- **vývoj poezie spjat se spolkem DEVĚTSIL**
- **vznik 1920** Praha, sdružení levicově orientovaných umělců
- Vladislav Vančura, Karel Teige, Jaroslav Seifert + studenti pražských gymnázií
- název spolku vymysleli bratři Čapkové
- kulturní akce, kabaretní představení, literární pásma, almanachy
- hravost, nové postupy

Vývoj Devětsilu

- Vznik 1920 Praha
- 1923 odštěpení Brno – „kult srdce“
- Praha – zpočátku revoluční ideologie
- 1921 **Proletkult => proletářská poezie**
- **poetismus**
- **surrealismus**
- dramatická sekce - **1925 vzniká
Osvobozené divadlo**

*„Bylo nás právě devět. Ale to nebyl nikterak důvod ke jménu spolku. V té době právě vyšla Krakonošova zahrada bratří Čapků a v té jsme listovali, hledající příhodný název. [Hoffmeister](#) navrhoval Zlaté kapradí. To bylo však zamítnuto. Ale v téže knížce objevil [Teige](#) – devětsil. Toto jméno bylo okamžitě přijato!
Jaroslav Seifert*

Z knihy: [Jaroslav Seifert](#): Všecky krásy světa, Praha, Československý spisovatel, [1982](#), str. 341

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Svaz moderní kultury Devětsil [online]. c2012 [citováno 19. 11. 2012]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Svaz_modern%C3%AD_kultury_Dev%C4%9Btsil&oldid=8771303>

Proletářská poezie

- 1923 J. Wolker, A. M. Píša: **stat' Proletářské umění**
 - Umění má být třídní a proletářské.
 - V zájmu je dělník – proletář.
 - agitační poezie, revolučnost, kolektivní „my“
- **autoři:** Jiří Wolker, J. Seifert (sb. Město v slzách), J. Hora, J. Hořejší
- **Jiří Wolker** (1900 Prostějov – 1924)
 - sb. Host do domu: 4 oddíly, oddíl Svatý Kopeček
 - sb. Těžká hodina
 - sociální balady
 - pohádky (modernost)

Poetismus

- výlučně český směr
- **1924** časopis Host: Karel Teige: **stat' Poetismus**
 - V. Nezval: **stat' Papoušek na motocyklu**
- **Znaky poetismu:**
 - vliv dada, inspirace lidovou zábavou (kabarety, cirkus, ...)
 - okouzlení velkoměstem, civilizací, krásami světa
 - motivy dalek a exotiky
 - život má být zábava, poezie je kouzelník
 - Hra s jazykem, novátorství, parodie, řady asociací
- **Autoři:**
 - **Vítězslav Nezval:**
sb. Básně noci: skladba **Edison**, skladba Akrobat,
sb. Abeceda, sb. Podivuhodný kouzelník, sb. Pantomima
 - **Jaroslav Seifert:** sb. Samá láska, Na vlnách TSF, Poštovní holub

Surrealismus

- vznik **1934** surrealistů, navazuje na poetismus
 - zajímavost: **oblíbená byla zelená barva**
- autoři:
 - **Karel Teige** - manifesty
 - **V. Nezval**
 - Manifesty
 - sbírky Praha s prsty deště, Absolutní hrobař, Žena v množném čísle
 - Kniha Moderní básnické směry
 - **Konstantin Biebl** – motivy dálek, exotiky
 - sb. S lodí, jež dováží čaj a kávu; Nový Ikaros
 - **skupina RA** – 30. léta, zakazována fašisty i komunisty

Próza 1918 - 1945

– literární proudy

- **Legionářská próza** (R. Medek, J. Hašek, J. Kopta)
- **Expesionismus** (R. Weiner, L. Klíma, J. Váchal)
- **Ruralismus a venkovská próza** (Fr. Křelina)
- **Demokratický proud** (bratři Čapkové, K. Poláček, E. Bass, Fr. Langer)
- **Imaginativní proud** (Vl. Vančura)
- **Katolický proud** (J. Durych, J. Deml)
- **Levicový proud** (I. Olbracht, M. Majerová, M. Pujmanová, J. Weil)
- **Psychologický proud** (E. Hostovský, J. Havlíček, V. Řezáč, J. Glazarová)
- **Pražská německá literatura** (F. Kafka, M. Brod)

Avantgardní drama

○ Osvobozené divadlo V+W

- **1925 (1926)**, 1938 zákaz, po válce pokus obnovit divadlo, Voskovec emigrace
- navázali na ně divadlo ABC, M. Horníček
- dramatická sekce Devětsilu
- **1927 Jiří Voskovec, Jan Werich, hudebník Jaroslav Ježek, režisér Jindřich Honzl**
- prvky dada, legrace ze všeho, klaunství
- tzv. „**forbíny**“ – předscény + masky
- slovní hříčky a humor, novotvary, termín „hovadno“, politická satira, parodie ant. her, lidové divadlo
- **hry**: West pocket revue, Osel a stín, Balada z hadrů
- ...

Avantgardní drama

○ **D 34 – 41**

- režisér a spisovatel **Emil František Burian**
- 1941 – transport do KT
- originální adaptace klasických her (Lakomec)
- vzdělané publikum
- symbióza různých uměleckých složek: tanec, hudba, zpěv, balet, výtvarné umění, světelné efekty

○ **Scéna Dada**

Kabaret Červená sedma

Shrnutí

Odkazy:

Použitá literatura:

PROKOP, Vladimír. *Přehled české literatury: pro výuku na středních školách*. 1. vyd. Sokolov: O.K. - Soft, 2005.

HÁNOVÁ, Eva, Eleonora JEŘÁBKOVÁ a Lenka KLUSÁČKOVÁ. *Odmaturuj z literatury*. 2. vyd. Praha: Didaktis spol. s r.o., 2002. ISBN 80-86285-37-5.

Černá, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. 5. vyd. Praha: IDEA SERVIS, 2008. ISBN 978-80-85970-63-0.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Avantgarda [online]. c2012 [citováno 02 11. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Avantgarda&oldid=8958980>>

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Svaz moderní kultury Devětsil [online]. c2012 [citováno 02. 11. 2012]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Svaz_modern%C3%AD_kultury_Dev%C4%9Btsil&oldid=8771303>